

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมทัศนสุขภาพเพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนมีขั้นตอนต่างๆ ที่เป็นเหตุผลสนับสนุนประกอบไปด้วยการวางแผนที่ให้ทุกฝ่ายคือ นักเรียน ผู้ปกครองและโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาซึ่งทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความรู้ความเข้าใจถึงสภาพที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริง และสามารถหาแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาสอดคล้องกับบันทึก ทานะพันธ์ (2544: 73-83) ที่ว่าการที่ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายจะทำให้การวางแผนจัดกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยนำแนวความคิดการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพรวมกันและใช้กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการ A-I-C (Appreciation Influence Control) เพื่อทำการสร้างรูปแบบของการส่งเสริมทัศนสุขภาพในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ทำการแบ่งการศึกษาเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทัศนสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการหารูปแบบการส่งเสริมทัศนสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียนและทันตบุคลากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่งจำนวน 200 คน ผู้อำนวยการ โรงเรียนจำนวน 3 คน ครูอนามัยโรงเรียนจำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่ทันตบุคลากรจำนวน 5 คน และแกนนักเรียนจำนวน 30 คน

ตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

กระบวนการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยประกอบด้วย

1. ข้อมูลบริบทการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัยประจำโรงเรียน ทันตบุคลากรและผู้นำนักเรียน ทำให้ทราบถึงแนวทางในการหารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ความคาดหวังในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำนักเรียน รวมทั้งการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน ผลการวิจัยดังนี้

1.1 แนวคิดและนโยบายการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนในวันที่ 10 มีนาคม 2557 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการทำร่วมกัน เช่น โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีงานส่งเสริมทันตสุขภาพอยู่ในกิจกรรมเหล่านี้ด้วย โดยจะมีการให้ความรู้ในชั้นเรียนและหน้าเสาธงตอนเช้า เสี่ยงตามสาย การจัดการเรียนรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก โดยบูรณาการในวิชาอื่นนอกจากวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคน ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากที่โรงเรียนโดยครูหรือบุคลากรสาธารณสุขปฏิบัติงานร่วมกัน ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ในโรงเรียนประกอบด้วย จำนวนเด็กที่มากขึ้น การขาดเรียนของนักเรียนบางคน ความกลัวที่จะต้องทำกิจกรรมที่จะเกี่ยวข้องกับทันตกรรม จุดแปรงฟันมีน้อย กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านทันตกรรมที่ยังไม่สม่ำเสมอ ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน มีความต้องการให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นอื่นๆ ที่มีปัญหาด้านทันตสุขภาพได้รับการดูแล แก้ไขเป้าหมายสูงสุดคือการไม่มีเด็กที่มีฟันผุเลย กิจกรรมการแปรงฟันที่มีความต่อเนื่องและมีผู้ดูแล โดยเฉพาะที่บ้านที่ควรมีผู้ปกครองดูแลอย่างทั่วถึง และครูประจำโรงเรียนดำเนินการอบรมเด็กนักเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรงฟันที่ถูกต้อง และกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพควรดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากโรงเรียนและเจ้าหน้าที่ด้านทันตสาธารณสุข ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อเด็กนักเรียนในด้านสุขภาพที่บ้าน และควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการดูแลฟัน เช่น กิจกรรมการประกวดเด็กน้อยฟันสวย โดยจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแกนนำในการดำเนินงานทางสุขภาพก่อนระดับชั้นอื่นๆ ผู้นำนักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ เนื่องจากเป็นแกนนำที่มีความสามารถและเป็นวัยที่เรียนรู้ได้เร็ว โดยในปัจจุบันการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นำ

นักเรียนและครูอนามัยประจำโรงเรียนมีอยู่อย่างต่อเนื่องแต่ต้องมีการดำเนินการอบรมและพัฒนา ศักยภาพเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเน้นในเรื่องทัศนสาธารณสุขในโรงเรียน

1.2 แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงาน ครูอนามัยโรงเรียนมีแนวคิดในการ ดำเนินงานส่งเสริมทัศนสาธารณสุขที่ผ่านมาในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง ของกิจกรรมต่างๆ ให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนางานส่งเสริมทัศน สาธารณสุขให้มีความยั่งยืน และส่งผลดีต่อนักเรียนให้มากที่สุด ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการ ดำเนินงานที่ผ่านมา เองจากครูอนามัยประจำโรงเรียนมีคนเดียว จำเป็นต้องดูแลนักเรียนทุกชั้น ประกอบกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ทำให้กิจกรรมที่ต้องดำเนินการมีหลากหลายทั้งของกระทรวง สาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนงาน โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางโรงเรียนก็ต้อง ร่วมมือ ซึ่งงานส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่ทุกด้าน มักเป็นหน้าที่ของครูอนามัย ทำให้มีการะงาน เพิ่มขึ้น บางงานทำไม่ทันทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร สำหรับกิจกรรมส่งเสริมทัศน สาธารณสุขในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันที่โรงเรียน เพื่อให้ นักเรียน ได้ดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง แต่ดูแลได้ไม่ทั่วถึง นักเรียนบางคนไม่แปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันแต่ยังเป็นส่วนน้อย ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทัศนสุขภาพใน โรงเรียนต้องการให้นักเรียนมีสุขภาพฟันที่ดีไม่ปวดฟันและได้รับการแก้ไขปัญหาในช่องปากอย่าง ถูกวิธี ในบาง ตลอดจนการร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ทัศนสาธารณสุขในการให้ความรู้และการ ให้บริการทางทันตกรรมในโรงเรียน ผู้นำนักเรียนถือเป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินงานทัศน สาธารณสุขให้เกิดความต่อเนื่องตลอดจนต้องได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพให้มีองค์ความรู้ อย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกฝนผู้นำนักเรียนให้สามารถตรวจฟันได้ โดยมีครูอนามัยเป็นผู้คอย ควบคุมดูแล

1.3 แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานของทันตบุคลากรที่รับผิดชอบ จากการ สัมภาษณ์ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัด ราชบุรี ทันตบุคลากรมีแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมทัศนสุขภาพในโรงเรียน ทุก ภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กนักเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน ทั้งโรงเรียน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขเพื่อให้มีงบประมาณสนับสนุนและกำลังคน ที่จะดูแลที่เพียงพอ การดำเนินงานส่งเสริมทัศนสาธารณสุขในโรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่องปัญหา และอุปสรรค พบว่าในเรื่องปัญหาทัศนสุขภาพของนักเรียนในเขตรับผิดชอบยังถือว่าอยู่ในระดับ มาก เนื่องจากปัจจุบันอาหาร และขนมสำหรับเด็กมากมายหลายชนิดเป็นที่ดึงดูดใจเด็กๆ ผู้ปกครองมีกำลังซื้อมากขึ้นเด็กๆ ไม่ชอบรับประทานผัก ผลไม้ และส่วนใหญ่ผู้ปกครองมักฝาก ปู่ย่าตายายให้ดูแลบุตรหลาน เกิดการตามใจบุตรหลานในด้านการกิน ทำให้เมื่อเด็กเปิดเรียนกลับมา

ยังโรงเรียนมีสภาวะทางสุขภาพที่ไม่ดี ขาดความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพฟัน ประกอบกับทันตบุคลากรมีภาระงานที่มากต้องดูแลประชาชนทุกกลุ่มอายุ และการดูแลติดตามที่ไม่แน่นอนไม่ต่อเนื่องก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญเช่นกัน ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความต้องการให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาสุขภาพช่องปากให้น้อยที่สุด เด็กๆ ได้รับการตรวจสุขภาพในช่องปากอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อให้สามารถค้นหาปัญหาได้และเด็กนักเรียนที่พบว่ามีปัญหาสุขภาพทางช่องปากควรได้รับการแก้ไข และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไข ผู้นำนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้โดยจะได้รับการอบรมผู้นำนักเรียนด้านทันตสุขภาพ เพื่อให้เกิดความรู้ การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ จึงนับว่าเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนได้ด้วย

1.4 บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำนักเรียนในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพที่ผ่านมา จากการสัมภาษณ์ผู้นำนักเรียนในวันที่ 13 มีนาคม 2557 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน เพศหญิง 17 คน ผู้นำนักเรียนกำลังศึกษาในโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยทั้งหมดเป็นผู้นำนักเรียนทั้งหมด พบว่า ผู้นำนักเรียนให้ความเห็นว่าการดำเนินงานทันตสุขภาพเป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพช่องปากที่ดีไม่มีฟันผุ แต่การร่วมมือกันทำงานนั้นทางผู้นำนักเรียนมีส่วนร่วมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะช่วยครูอนามัยในการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตรวจร่างกายในท่าพื้นฐานจำนวน 10 ท่า แต่ในปัญหาด้านทันตสุขภาพนั้นทางแกนนำนักเรียนเองก็มีอาการปวดฟันอยู่เช่นเดียวกัน แกนนำนักเรียนทุกคนรับรู้ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันที่โรงเรียน บางคนที่บ้านก็ไม่ค่อยแปรงฟัน และมักซื้อขนมขบเคี้ยวกินบ่อยๆ หากจะให้สุขภาพช่องปากดีขึ้นต้องมีคนคอยดูแลนักเรียนด้วย เพื่อส่งเสริมให้มีการแปรงฟันทุกวัน เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลสภาวะทันตสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จากการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฝ้าระวังทางทันตสุขภาพ ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข สังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2557 โดยตรวจสุขภาพช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 200 คน

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการศึกษารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยประกอบด้วย

ข้อมูลบริบทการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัยประจำโรงเรียน ทันตบุคลากรและผู้นำนักเรียน ทำให้ทราบถึงแนวทางในการหารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ความคาดหวังในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำนักเรียน รวมทั้งการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน ผลการวิจัยดังนี้ แนวคิดและนโยบายการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนในวันที่ 10 มีนาคม 2557 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข สุขและกระทรวงศึกษาธิการทำร่วมกัน เช่น โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีงานส่งเสริมทันตสุขภาพอยู่ในกิจกรรมเหล่านี้ด้วย โดยจะมีการให้ความรู้ในชั้นเรียนและหน้าเสาธงตอนเช้า เสียตามสาย การจัดการเรียนรู้เรื่องสุขภาพช่องปาก โดยบูรณาการในวิชาอื่นนอกจากวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนได้รับการตรวจสุขภาพช่องปากที่โรงเรียนโดยครูหรือบุคลากรสาธารณสุขปฏิบัติงานร่วมกัน ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ในโรงเรียน ประกอบด้วยจำนวนเด็กที่มากขึ้น การขาดเรียนของนักเรียนบางคน ความกลัวที่จะต้องทำกิจกรรมที่จะเกี่ยวข้องกับทันตกรรม จุดแปร่งฟันมีน้อย กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านทันตกรรมที่ยังไม่สม่ำเสมอ ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน มีความต้องการให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นอื่นๆ ที่มีปัญหาด้านทันตสุขภาพได้รับการดูแล แก้ไข เป้าหมายสูงสุดคือการไม่มีเด็กที่มีฟันผุเลย กิจกรรมการแปร่งฟันที่มีความต่อเนื่องและมีผู้ดูแล โดยเฉพาะที่บ้านที่ควรมีผู้ปกครองดูแลอย่างทั่วถึง และครูประจำโรงเรียนดำเนินการอบรมเด็กนักเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับการแปร่งฟันที่ถูกวิธี และกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพควรดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากโรงเรียนและเจ้าหน้าที่ด้านทันตสาธารณสุข ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านสุขภาพที่บ้าน และควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการดูแลฟัน เช่น กิจกรรมการประกวดเด็กน้อยฟันสวย โดยจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแกนนำในการดำเนินงานทางสุขภาพก่อนระดับชั้นอื่นๆ ผู้นำนักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ เนื่องจากเป็นแกนนำที่มีความสามารถและเป็นวัยที่เรียนรู้ได้เร็ว โดยในปัจจุบันการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นำ

นักเรียนและครูอนามัยประจำโรงเรียนมีอยู่อย่างต่อเนื่องแต่ต้องมีการดำเนินการอบรมและพัฒนา ศักยภาพเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเน้นในเรื่องทัศนสาธารณสุขในโรงเรียน

แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานของครูอนามัยโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ครูอนามัยประจำโรงเรียน ในวันที่ 12 มีนาคม 2557 พบว่า ครูอนามัยโรงเรียนมีแนวคิดในการดำเนินงานส่งเสริมทัศนสาธารณสุขที่ผ่านมาในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องของกิจกรรมต่างๆ ให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนางานส่งเสริมทัศนสาธารณสุขให้มีความยั่งยืน และส่งผลดีต่อนักเรียนให้มากที่สุด ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการดำเนินงานที่ผ่านมาเองจากครูอนามัยประจำโรงเรียนมีคนเดียว จำเป็นต้องดูแลนักเรียนทุกชั้น ประกอบกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ทำให้กิจกรรมที่ต้องดำเนินการมีหลากหลายทั้งของกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนงาน โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางโรงเรียนก็ต้องร่วมมือ ซึ่งงานส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่ทุกด้าน มักเป็นหน้าที่ของครูอนามัย ทำให้มีภาระงานเพิ่มขึ้น บางงานทำไม่ทันทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จได้เท่าที่ควร สำหรับกิจกรรมส่งเสริมทัศนสาธารณสุขในโรงเรียนได้จัดกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันที่โรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ดูแลสุขภาพช่องปากของตนเอง แต่ดูแลได้ไม่ทั่วถึง นักเรียนบางคนไม่แปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันแต่ยังเป็นส่วนน้อย ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทัศนสุขภาพในโรงเรียนต้องการให้นักเรียนมีสุขภาพฟันที่ดีไม่ปวดฟันและได้รับการแก้ไขปัญหาในช่องปากอย่างถูกวิธี ในบาง ตลอดจนการร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ทัศนสาธารณสุขในการให้ความรู้และการให้บริการทางทันตกรรมในโรงเรียน ผู้นำนักเรียนถือเป็นแกนนำสำคัญในการดำเนินงานทัศนสาธารณสุขให้เกิดความต่อเนื่องตลอดจนต้องได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพให้มีองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกฝนผู้นำนักเรียนให้สามารถตรวจฟันได้ โดยมีครูอนามัยเป็นผู้คอยควบคุมดูแล

แนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานของทันตบุคลากรที่รับผิดชอบ จากการสัมภาษณ์ทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำนวน 5 คน ในเดือนมีนาคม 2557 พบว่า ทันตบุคลากรมีแนวคิดในการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมทัศนสุขภาพในโรงเรียน ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กนักเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน ทั้งโรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขเพื่อให้มีงบประมาณสนับสนุนและกำลังคนที่จะดูแลที่เพียงพอ การดำเนินงานส่งเสริมทัศนสาธารณสุขในโรงเรียนต้องทำอย่างต่อเนื่อง ปัญหาและอุปสรรค พบว่าในเรื่องปัญหาทัศนสุขภาพของนักเรียนในเขตรับผิดชอบยังถือว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัจจุบันอาหาร และขนมสำหรับเด็กมากมายหลายชนิดเป็นที่ดึงดูดใจเด็กๆ ผู้ปกครองมีกำลังซื้อมากขึ้นเด็กๆ ไม่ชอบรับประทานผัก ผลไม้ และส่วน

ใหญ่ผู้ปกครองมักฝากปู่ย่าตายายให้ดูแลบุตรหลาน เกิดการตามใจบุตรหลานในด้านการกิน ทำให้เมื่อเด็กเปิดเรียนกลับมายังโรงเรียนมีสภาวะทางสุขภาพที่ไม่ดี ขาดความต่อเนื่องในการดูแลสุขภาพฟัน ประกอบกับทันตบุคลากรมีภาระงานที่มากต้องดูแลประชาชนทุกกลุ่มอายุ และการดูแลติดตามที่ไม่แน่นอนไม่ต่อเนื่องก็เป็นอุปสรรคที่สำคัญเช่นกัน ความคาดหวังต่อการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความต้องการให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาสุขอนามัยช่องปากให้น้อยที่สุด เด็กๆ ได้รับการตรวจสุขภาพในช่องปากอย่างน้อย 1 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อให้สามารถค้นหาปัญหาได้และเด็กนักเรียนที่พบว่ามีปัญหาสุขภาพทางช่องปากควรได้รับการแก้ไขและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไข ผู้นำนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้โดยจะได้รับการอบรมผู้นำนักเรียนด้านทันตสุขภาพ เพื่อให้เกิดความรู้ การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ จึงนับว่าเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนได้ด้วย

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำนักเรียนในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพที่ผ่านมา จากการสัมภาษณ์ผู้นำนักเรียนในวันที่ 13 มีนาคม 2557 จำนวน 30 คน แบ่งเป็นเพศชาย 13 คน เพศหญิง 17 คน ผู้นำนักเรียนกำลังศึกษาในโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยทั้งหมดเป็นผู้นำนักเรียนทั้งหมดพบว่า ผู้นำนักเรียนให้ความเห็นว่าการดำเนินงานทันตสุขภาพเป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพช่องปากที่ดีไม่มีฟันผุ แต่การร่วมมือกันทำงานนั้นทางผู้นำนักเรียนมีส่วนร่วมน้อยมาก ส่วนใหญ่จะช่วยครูอนามัยในการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตรวจร่างกายในท่าพื้นฐานจำนวน 10 ท่า แต่ในปัญหาด้านทันตสุขภาพนั้นทางแกนนำนักเรียนเองก็มีอาการปวดฟันอยู่เช่นเดียวกัน แกนนำนักเรียนทุกคนรับรู้ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ที่ผ่านมามีพบว่านักเรียนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันโรงเรียน บางคนที่บ้านก็ไม่ค่อยแปรงฟัน และมักซื้อขนมขบเคี้ยวกินบ่อยๆ หากจะให้สุขภาพช่องปากดีขึ้นต้องมีคนคอยดูแลนักเรียนด้วย เพื่อส่งเสริมให้มีการแปรงฟันทุกวัน เลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

กระบวนการหารูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพ เพื่อป้องกันโรคฟันผุของนักเรียนในแต่ละด้านมีดังนี้ประกอบไปด้วย

1. การรวมกันรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสำรวจในขั้นต้น ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียน ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดภาพสะท้อน และมีความรู้ ความเข้าใจ ถึงสภาพที่เป็นปัญหาอย่างแท้จริงตลอดจนสามารถหาแนวทางปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

ดังกล่าว ส่งผลให้สามารถวางแผนกำหนดกิจกรรมได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ อุดมพร รัก เถาว์ และจารุวรรณ วงษ์เวช (2558: 52-63) ศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้ปกครองต่อการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่า การให้ความรู้ และดำเนินการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้แก่ผู้ปกครองของเด็กอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้ปกครองเกิดทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก ส่งเสริมให้เกิดการวางแผนการดูแล การปกป้องฟันให้กับเด็ก และส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีที่สุดภายใต้ความต้องการที่แท้จริงของผู้ปกครอง บริบทของครอบครัว และชุมชน ซึ่งหากรู้ข้อมูลพื้นฐานของปัญหานั้นๆ การแก้ไขปัญหาจะตรงจุดมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ ศุภรเวทย์ศิริ และคณะ. (2557: 236-244) ที่ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาระบบการจัดการส่งเสริมทันตสุขภาพ ในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า หากการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันเสนอความคิดเห็น เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาพื้นฐาน ตามบริบทของโรงเรียน นักเรียนจริงๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมให้เป็นกระบวนการ มีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ มีระยะเวลาดำเนินการ และมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน จะสามารถทำให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนที่มีปัญหาทางทันตสุขภาพ ได้รับการแก้ไขอย่างชัดเจนทันทีที่รับทราบถึงปัญหาพื้นฐาน

2. รูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพในช่องปากในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญ คือ 1) นโยบายในการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน กิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ โดยมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมทันตสาธารณสุขในโรงเรียน การจัดตั้งคณะทำงาน ชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนการตรวจสภาวะทันตสุขภาพของนักเรียน 1 ครั้ง/ภาคการศึกษา 2) กิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ โดยมีการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฟ้ระวังทางทันตสุขภาพ รายงานผลการเฟ้ระวังทางทันตสุขภาพ รายงานผลการตรวจสุขภาพช่องปากตามระบบเฟ้ระวังต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามลำดับขั้นตอน 3) การอบรมผู้นำนักเรียนโรงเรียนดำเนินการจัดกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันด้วยยาสีฟันผสมฟลูออไรด์และทำการเคลือบฟลูออไรด์ในเด็ก โดยกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ซึ่งมีการจัดหาหรือควบคุมให้นักเรียนมีอุปกรณ์ในการแปรงฟันครบทุกคน จัดหาสถานที่เก็บ การอบรมผู้นำนักเรียน 4) การจัดกิจกรรมแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวัน โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะในกิจกรรมการจัดหามุมแปรงสถานที่เพียงพอและเหมาะสมพร้อมทั้งจัดหาท่อน้ำที่เพียงพอสำหรับการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน มีมุมความรู้หรือบอร์ดความรู้เรื่องปากและฟัน โดยกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ ซึ่งจะมีการให้ความรู้หน้าเสาธง การจัดเตรียม

สถานที่ๆ เหมาะสมในการแปร่งฟัน 5) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และทุกระดับชั้น ได้รับการแก้ไขปัญหาสุขภาพช่องปากระดับ 6-7 ทุกคน ตลอดจนทุกภาคส่วนได้รับการดูแล ส่งเสริม จัดตั้งคณะทำงาน ชี้แจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพทันตสุขภาพและทำการติดตามเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากกันต่อไป ซึ่งกิจกรรมมีความสอดคล้องกับ เป้าประสงค์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เด็กนักเรียนมีสุขภาพช่องปากที่ดีขึ้นได้ดังในการศึกษาวิจัย ของ วราภรณ์จิระพงษา (2541: 38-54) ที่ประเมินผลกิจกรรมเฝ้าระวังทันตสุขภาพพบว่า มีความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่าง กิจกรรมแปร่งฟันหลังอาหารกลางวัน การมีแปรงสีฟันมีการจัดให้มีสถานที่แปร่งฟันที่เหมาะสมการมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปีซึ่งแสดงว่าโรงเรียนมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ให้ครบถ้วนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมแปร่งฟันหลัง อาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา เช่นเดียวกับการศึกษาของ รุ่งลดา ศรีพระจันทร์ และพร ทิพย์ คำพอ (2557: 110-99) ที่ทำการศึกษารื่อง การพัฒนาศักยภาพการดูแลสุขภาพช่องปาก ตนเอง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนหินโงมวิทยา ตำบลหินโงม อำเภอเมือง จังหวัด หนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการ AIC เป็นขั้นตอน สำคัญในการ ร่วมกันหารูปแบบเพื่อกระตุ้นเตือนให้เกิดการตระหนัก ในการแก้ไขปัญหา สาธารณสุขไม่ว่าจะเป็นการหาปัจจัยสนับสนุนในการช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติด้าน ทันตสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมทันตสุขภาพช่องปากที่ได้โรงเรียนสามารถนำรูปแบบนี้ไปพัฒนาต่อเพื่อเป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพช่องปากสำหรับเด็กประถมวัยในระดับชั้นอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความคิดเห็นของผู้นำนักเรียนเพื่อทราบถึงแนวทางการส่งเสริมทันตสุขภาพในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะผู้นำนักเรียนจะสะท้อนความรู้สึกหรือวิธีการที่พวกเขาจะทำได้ หรือเป็นไปได้ตาม พฤติกรรมที่เด็กสนใจ และเต็มใจที่จะทำ ในกรณีที่เขาที่มีความรู้ด้านทันตสุขภาพที่ถูกต้อง นอกจากนี้ในการสร้างรู้แบบการส่งเสริมทันตสุขภาพในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีการวิจัยที่ต่อเนื่องในขั้นการนำรูปแบบไปใช้ หลังจากนั้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสะท้อนคิด เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของปัญหาและสภาพพื้นที่มากยิ่งขึ้น